

УДК 378.011. 3 – 051:81'243
DOI: 10.24919/2313-2094.5/37.102643

Мирослава СОСЯК
orcid.org/0000-0002-5870-4831

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ДИСКУРС І СТАТУСНО-РОЛЬОВІ ВІДНОШЕННЯ У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті проаналізовано модель творення професійно-орієнтованого дискурсу, визначено його типи та жанри, а також наведено приклади завдань для перевірки рівня сформованості дискурсивної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. Професійно-орієнтований дискурс – це комунікативне явище, зумовлене статусно-рольовими відношеннями між комунікантами, у якому простежується взаємозв'язок між лінгвістичними факторами, умовами та сферою спілкування, конкретними комунікативними намірами й цілями.

Ключові слова: професійно-орієнтований дискурс, компетентність, навчальний тип дискурсу, методичний тип дискурсу, науковий тип дискурсу.

Мирослава СОСЯК

ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННЫЙ ДИСКУРС И СТАТУСНО-РОЛЕВЫЕ ОТНОШЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

В статье проанализирована модель построения профессионально-ориентированного дискурса, определены его типы и жанры, а также приведены примеры заданий для проверки уровня сформированности дискурсивной компетентности будущих учителей иностранного языка. Профессионально-ориентированный дискурс представляет собой коммуникативное явление, обусловленное статусно-ролевыми отношениями между коммуникантами, в котором прослеживается взаимосвязь между лингвистическими факторами, условиями и сферой общения, конкретными коммуникативными намерениями и целями.

Ключевые слова: профессионально-ориентированный дискурс, компетентность, учебный тип дискурса, методический тип дискурса, научный тип дискурса.

© Сосяк Мирослава, 2017

Постановка проблеми. В умовах відкритості освітнього простору, посилення глобалізації та інформатизації освіти, зростання інформаційних потоків великого значення набуває підготовка майбутнього учителя іноземної мови, здатного реалізувати свою професійну компетентність на рівні європейських вимог.

Державні документи в галузі вищої освіти, а саме Закон про вищу освіту, Концепція мовної освіти в Україні та Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти акцентують увагу на створенні умов для розвитку професійно-орієнтованої компетентності майбутніх учителів, готових до продукування мовленнєвих дій в умовах автентичного спілкування з представниками інших культур, а також в умовах професійного спілкування з колегами.

Отже, головним завданням підготовки майбутніх учителів іноземної мови є формування їх готовності до виконання завдань академічного плану, що передбачає актуалізацію навчальних навичок і умінь, потреб у подальшому розвитку та поліпшення білінгвальної комунікативної компетентності, до складу якої входить дискурсивна компетентність. Проте, як показує досвід роботи та спостереження за навчальним процесом, студенти не володіють уміннями професійного спілкування, навичками побудови професійно-орієнтованого дискурсу, що виявляється, з одного боку, у недостатньому рівні знань фактичного матеріалу з теорії і практики навчання та методичної термінології, а з іншого, – автоматизації навичок побудови зв'язного й аргументованого тексту на професійну тематику, у якому простежувався б взаємозв'язок лінгвістичного та екстралінгвістичного факторів академічного дискурсу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових досліджень у царині методики викладання іноземних мов свідчить про те, що проблема формування дискурсивної компетентності не знайшла достатнього висвітлення на сторінках методичної літератури. Так, А. Буднік і О. Кучерява розглядають методику формування дискурсивної компетентності студентів мовного ВНЗ у процесі навчання писемного мовлення [2], [8]. А. Буднік аналізує труднощі побудови писемного та усного дискурсів і зазначає, що для продукування писемного дискурсу важливим є відбір мовних зворотів, формулювань і комунікативних стратегій з метою впливу на інтелектуальну та вольову сфери адресата.

Водночас у процесі навчання студентів усного дискурсу, коли адресант і адресат перебувають у безпосередньому контакті, увагу слід фокусувати на виборі адекватної стратегії спілкування [2]. На цьому наголошує Н. Бершадська, вказуючи на необхідність формування у студентів умінь реалізовувати комунікативні інтенції у міні-дискурсах та розпізнавати національно-культурні особливості усного дискурсу з метою адекватної інтерпретації [1]. Н. Елухіна визначає роль дискурсивної компетентності

тенції в оволодінні студентами професійним спілкуванням і підкреслює необхідність вибору типу дискурсу, орієнтованого на майбутню професію [5]. У методиці викладання іноземних мов зроблено спробу розкрити шляхи формування дискурсивної компетенції у майбутніх економістів-міжнародників на основі застосування кейс-технології. Водночас немає спеціальних досліджень стосовно методики навчання професійно-орієнтованого дискурсу майбутніх учителів іноземної мови на основі урахування статусно-рольових відношень між учителем та учнем.

Мета статті – аналіз типів і жанрів професійно-орієнтованого дискурсу майбутніх учителів іноземної мови, розкриття шляхів його творення на основі моделі породження усного висловлювання з урахуванням рольових відношень між учителем та учнем.

Результати дослідження. Дискурс є об'єктом вивчення багатьох дисциплін і займає центральне місце у сучасних типах спілкування. Так, у лінгвістиці дискурс трактують як зв'язний текст, який актуалізується у певних ситуаціях з урахуванням лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів [6]. О. Кубрякова розглядає дискурс як когнітивний процес, пов'язаний із породженням висловлювань і створенням мовленнєвого продукту у вигляді тексту [7]. У педагогіці дискурс визначають як конкретний контекст педагогічної діяльності з конкретним професійним змістом, як мовленнєву взаємодію між вчителем та учнем, викладачем і студентом [10].

Підсумовуючи різні погляди на трактування поняття «дискурс», слід зазначити, що в основі його творення лежить комунікативна ситуація або модель породження усного висловлювання. Дискурс виникає на лінії «розімкненості» людської системи та об'єктивних умов її існування, що породжує мотив як стимул для спілкування. Мотив означає початковий момент у творенні дискурсу і поєднується із комунікативним наміром. Мотив – це і те, що пояснює характер певної мовленнєвої дії, тоді як комунікативний намір виражає те, яку комунікативну мету переслідує адресант, плануючи ту чи ту форму впливу на адресата [11, с. 215 – 216]. Комунікативний намір зумовлює вибір мовних засобів, їхнє комбінування, впливає на вибір типу дискурсу, його форму [2].

На рівні породження дискурсу адресант знає загальний предмет і форму взаємодії з адресатом. Те, що саме сказати, усвідомлюється адресантом у самому процесі говоріння. Тому можна стверджувати, що під зовнішнім впливом цей рівень формування і формулювання думки самостійно формує предмет і мету дискурсу [11]. Актуалізація предмета та мети дискурсу здійснюється на рівні смислу та форми. Смислоутворювальна фаза побудови дискурсу формує і «розгортає» загальний задум адресанта, формуючи смислову канву висловлювання, та відображається у суб'єктно-предикатно-об'єктних відношеннях [9]. Задум – це неподільний смисловий комплекс, який пред'являється адресантом внутрішнім, пред-

метно-схематичним кодом і є відображенням поняттєвого мислення. Процес формування і формулювання задуму за допомогою мови спрямований на номінацію та предикацію. Втілення задуму можна представити як у просторово-поняттєвій схемі, що актуалізує поле номінації, так і у схемі часової розгортки, що актуалізує поле предикації та актуалізує поняття. Просторово-поняттєва схема – це «сітка» відношень понять, що актуалізуються через внутрішній образ предметних відношень реальності, які визначаються мотивом. На смислоутворювальній фазі формувального рівня проявляється весь лінгвістичний досвід адресанта, відчуття мови та знання умов і правил використання лексичних одиниць. Ця фаза, актуалізуючи поняття, тим самим актуалізує все семантичне поле [11, с. 217].

Одночасно з просторово-поняттєвою схемою, що створює поле номінації, задум реалізується і у схемі часової розгортки, яка формує поле предикації та визначає послідовність перебігу поняттєвих комплексів розгортання думки [3]. Актуалізація схеми часової розгортки здійснюється за правилами синтаксису. Щодо єдності смислоутворювальної та формулювальної фаз у плані предикації, зазначимо, що перша фаза програмує граматичне оформлення згорнутих, опорних слів, а друга є граматичним розгортанням дискурсу, що відображає процес мовного оформлення його загального смислу. Не менш важливим для всього процесу породження смислу є рівень артикуляції та інтонування, який виникає одночасно з актуалізацією просторово-поняттєвої схеми.

Беручи до уваги модель породження усних висловлювань, слід зауважити, що дискурс – це послідовність взаємообумовлених мисленнєво-мовленнєвих актів, які забезпечують рух інформації у межах конкретної комунікативної ситуації, оформлені з урахуванням специфіки їхньої семантичної та граматичної організації, спрямовані мотивами та цілями спілкування мовців.

Тому при навчанні студентів побудови дискурсу викладач має враховувати комунікативні наміри та цілі адресанта й адресата, сферу спілкування, тип і жанр дискурсу, співвідношення дискурсу зі статусно-рольовими характеристиками мовців, лексико-граматичне, інтонаційне, композиційне оформлення мовленнєвих актів.

Професійно-орієнтований дискурс є одним із видів інституціонального, це не тільки мовленнєва взаємодія учителя та учня з навчальною метою, але й учителя – учителя з метою обміну досвідом.

У процесі міжкультурного спілкування учителя іноземна мова використовується у: 1) навчальній діяльності (проведення уроків і позакласних/позашкільних заходів); 2) методичній діяльності (участь у методичних семінарах/нарадах та обмін досвідом); 3) науковій діяльності (участь у наукових конференціях та спілкування на професійну тематику) [12, с. 11].

Відповідно до різних видів діяльності учителя, можна виділити такі типи професійно-орієнтованого дискурсу:

Навчальний тип професійно-орієнтованого дискурсу спрямований на те, щоб навчити майбутнього учителя іноземної мови здійснювати комунікативно-навчальну функцію, а саме: розвивати в учнів англomовну лінгвістичну, комунікативну, лінгвосоціокультурну та навчально-стратегічну компетентності. З метою реалізації цих виробничих функцій майбутній учитель має володіти словами класного вжитку, основними лінгвістичними та методичними поняттями, фактичним матеріалом з методики викладання іноземних мов, уміти подати учням навчальний матеріал у процесі евристичної бесіди й автоматизувати дії учнів з новим навчальним матеріалом. Учасниками цього виду дискурсу є учитель та учні, які є суб'єктами навчального процесу. Однак, за соціальним статусом, – це нерівні ролі. У навчальному типі професійно-орієнтованого дискурсу провідною залишається роль учителя, як ретранслятора інформації, менеджера, який управляє діяльністю учнів через подачу точних і зрозумілих інструкцій, позаяк успішна професійна діяльність учителя залежить від правильної організації навчального процесу, вміння управляти мовленнєвою діяльністю, навчальним діалогом з учнями та впливати на хід розмови. Роль учня полягає у тому, щоб прийняти запропонований учителем спосіб мовного спілкування, у процесі якого відбуватиметься зміна комунікативних ролей. Професійно-орієнтований дискурс учителя іноземної мови має власну жанрову систему.

Так, навчальний тип професійно-орієнтованого дискурсу охоплює такі жанри:

- ✓ демонстрація та пояснення нового матеріалу;
- ✓ евристична бесіда у ході пояснення нового матеріалу;
- ✓ тренування та практикування;
- ✓ здійснення контролю та рефлексія;
- ✓ оцінювання;
- ✓ розповідь;
- ✓ організація проектної роботи;
- ✓ презентація;
- ✓ дискусія/дебати тощо.

Як бачимо, навчальний тип дискурсу – це складне макроутворення, яке охоплює як презентацію нового навчального матеріалу, його пояснення, тренування та практикування у комунікативних ситуаціях, так і контроль та оцінювання досягнутих результатів. На етапі презентації та пояснення нового матеріалу відбувається передача знань у рамках взаємодії учителя та учня, де учитель виступає у ролі джерела інформації та зразка для подальшого моделювання процесу спілкування. Проте на цьому етапі уроку учні не мають виконувати роль пасивного спосте-

рігача. Пояснення нового навчального матеріалу складається із конкретних етапів, метою яких є розв'язання конкретних комунікативних завдань і результатом – конкретний мовленнєвий продукт у вигляді мовленнєвої реакції учня. Щоб досягнути відповідної реакції учня на пояснення учителя, необхідно правильно будувати виклад матеріалу. Подавати фонетичний, граматичний та лексичний матеріал слід у контексті, на основі якого відбувається діалог між учителем та учнем. Так, при поясненні нового граматичного матеріалу рекомендується використовувати евристичні бесіди, навідні запитання, які активізують діалог між учителем та учнем, допомагають учителю зрозуміти рівень сприйняття нового навчального матеріалу учнями і, відповідно, спроектувати власну подальшу мовленнєву поведінку, відбираючи відповідні тактики та стратегії. У навчальному типі дискурсу учитель має застосовувати різноманітні за структурно-семантичними та функціональними характеристиками запитання, достатню кількість надлишкових елементів, повторів, мовленнєвих кліше для підтримки бесіди, слів для оцінювання відповідей учнів, заохочень, звертань, підказок, фраз з метою ініціювання, підтримки чи завершення бесіди з учнем. Зміст і форма висловлювання учителя мають відповідати ситуації та навчальним можливостям учнів. Мовлення вчителя має адаптуватися відповідно до рівня володіння іноземною мовою учнями. З метою побудови зв'язного висловлювання учитель може використовувати різноманітні граматичні структури, широкий діапазон схем зв'язку, елементи когезії, лінійну послідовність фактів. У будь-якому типі дискурсу використовуються невербальні засоби комунікації, а саме: інтонація, міміка, жести тощо. Фонетичні засоби беруть участь у створенні комунікативної спрямованості висловлювань учителя.

У процесі організації тренування та практикування нового навчального матеріалу учитель виконує роль менеджера, який представляє учням комунікативне завдання чи подає інструкції, організовує різноманітні форми роботи, і радника, який пояснює, як краще виконати завдання. При цьому учні виступають повноправними учасниками комунікації. Представлені вчителем комунікативні завдання мають мати проблемний характер з метою мотивації учнів до ефективної навчальної діяльності та актуалізації наявних фонових знань, лексико-граматичних навичок та вмінь побудови усного висловлювання.

Навчальний тип дискурсу репрезентується у діалогічній формі. Проте окремі репліки діалогу можуть мати форму монологічних висловлювань. Діалогічний дискурс характеризується співвіднесеністю мовленнєвих актів з темою спілкування, обміном висловлювань та комунікативних ролей між його учасниками. В організації діалогічного дискурсу крім мовних засобів (номінативних, синтаксичних, інтонаційних) беруть участь фонація,

тобто зміна якості голосу, словесний контекст та ситуація комунікативної дії.

Отже, учитель іноземної мови має вміти вести діалог з учнями, відбирати відповідні комунікативні стратегії з метою формування у них лінгвістичної компетентності та компетентності у всіх видах мовленнєвої діяльності та правильно у мовному відношенні будувати свій дискурс.

Тому метою практичних занять з методики навчання іноземних мов виступає практикування студентів у творенні навчального типу професійно-орієнтованого дискурсу (діалогу), спрямованого на розвиток дискурсивних вмінь у їхній майбутній професійній діяльності на основі використання симуляцій та ділових ігор, у межах яких студенти зможуть активізувати набуті на заняттях з практики усного та писемного мовлення уміння спілкування та застосувати знання з методики навчання іноземної мови в уявних ситуаціях професійного спрямування.

Навчальний тип професійно-орієнтованого дискурсу реалізується через: підготовку студентами фрагментів уроків та їх розігрування на практичних заняттях; підготовку планів-конспектів уроків, їх розігрування та практичних заняттях; захист планів-конспектів уроків і фрагментів уроків, обґрунтування доцільності використання запланованих форм і прийомів роботи на уроці.

З метою продукування навчального типу професійно-орієнтованого дискурсу на занятті з методики викладання іноземних мов учитель створює уявну ситуацію:

Task 1. Imagine that you are an English teacher at a secondary school. You teach English in the 7th form. According to the Syllabus you need to explain the new grammar material: The Formation and Use of the Past Progressive. Which method (inductive or deductive) will you use? Act out the fragment of the lesson.

Task 2. Imagine that you are an English teacher at a secondary school. You teach English in the 8th form. You have to present and practice the vocabulary on the topic «Traits of Character». Choose the right way of conveying the meaning of the words. Act out the fragment of the lesson.

Task 3. Organize a warming-up activity on the subject «Extreme Sports». Time is limited. Use any visuality if possible.

Для перевірки рівня засвоєння студентами слів класного вжитку пропонуються такі завдання:

Task 1. What would you say to your class if...

the pupils are noisy at the lesson

pupils are late for the lesson

some pupils are absent at the lesson

you want the pupils to open the course book and find the exercise (say the page and precise the place on the page)

you want to draw the lesson to the end.

Метою методично орієнтованого типу дискурсу є підготовка майбутнього учителя іноземної мови до міжкультурної професійної співпраці. Учасниками цього виду дискурсу є:

учитель – учитель;

головний методист методичного об'єднання вчителів міста/району – вчитель.

У діаді «учитель – учитель» учасники дискурсу виконують рівні соціальні ролі. Тема дискурсу вводиться одним учасником, а потім продовжується іншим. Тут відбувається обмін думками та досвідом, аналіз професійної діяльності інших вчителів, професійних матеріалів. Для цього учасники дискурсу мають уміти аналізувати й прогнозувати професійну діяльність як власну, так і інших вчителів.

У діаді «головний методист методичного об'єднання вчителів міста/району – вчитель» учасники дискурсу виконують не рівні за соціальним статусом ролі. Здебільшого головний методист подає настанови та ініціює обговорення важливих проблем, пов'язаних з процесом викладання іноземних мов.

В основному, методично орієнтований дискурс інформативного характеру, метою якого є передача або обмін інформацією. Такий дискурс характеризується новизною, актуальністю, опорою на власний професійний досвід та інформативною наповненістю. З іншого боку, він має привертати увагу адресата, зацікавлювати його, формувати власну точку зору та критичне мислення. В основі інформативного дискурсу лежить репрезентативне висловлювання, а саме твердження. При побудові інформативного дискурсу у мовному плані використовуються кліше, повторення, еліпси. Для нього характерна відсутність номінації та надлишкової інформації. Значну роль відіграють екстралінгвістичні, фонові знання та контекст. Одним із засобів обговорення інформативного дискурсу є питальні висловлювання.

Методично орієнтований вид дискурсу містить такі жанри:

- бесіда;
- обговорення;
- презентація;
- настанова;
- виступ на семінарі;
- інструкції;
- спілкування у чаті;
- майстер-клас.

На практичних заняттях з методики викладання іноземних мов студентам пропонується підготовка повідомлень інформативного характеру з подальшим обговоренням. Наприклад:

Task 1. You are participating in the English teachers' seminar. You discuss the problem of creating positive motivation at the English lessons. Inform your colleagues what you do at the lessons to make pupils be motivated.

Task 2. Many teachers have a bank of short activities that they can use during lessons. Discuss with your groupmates what activities are useful

- to make pupils relax;
- to use at the beginning of the lesson;
- to change the pace of the lesson.

Task 3. You are participating in the English teachers' seminar. You discuss the problem of using modern methods and innovative technologies in language teaching. Share your experience and give a piece of advice.

Практичні заняття, спрямовані на розвиток у студентів умінь побудови дискурсу інформативного характеру, проводяться у формі прес-конференцій, уявних засідань методичних об'єднань, де студенти виконують такі ролі, як «головний методист», «учитель-експерт», «вчитель-спеціаліст» тощо.

Науковий дискурс передбачає проведення дослідження певної проблеми навчання іноземної мови у середніх навчальних закладах та її представлення на конференції, семінарі тощо. Учасниками цього виду дискурсу є:

- наукові товариства вчителів міст/районів/областей/ країн;
- науковці-вчителі.

Науковий дискурс учителя іноземної мови має власну жанрову систему:

- виступ/доповідь на конференціях/семінарах/обговореннях/дебатах/у професійних дискусіях;
- спілкування під час інтерв'ю зарубіжних учителів з питань, що викликають професійне зацікавлення;
- обговорення виступів учасників конференції/обмін враженнями;
- спілкування в режимі вебінарів тощо.

Науковий дискурс – це група аргументованих тверджень, націлених на те, щоб переконати адресата у правильності суджень і їхньому сприйнятті.

Якщо навчальні та методичні типи дискурсу присутні на практичних заняттях з методики викладання іноземних мов, під час проходження педагогічної практики студентами у школі, то обговорення професійних питань, як зазначає В.В. Черниш, можна вважати новим досвідом [12, с. 11]. З метою навчання студентів ведення наукового дискурсу на практичних заняттях з методики викладання іноземних мов пропонуються такі рольові ситуації:

Task 1. You participated in the work of the scientific conference dedicated to a problem of teaching oral communication. Discuss with your friend modern tendencies in teaching dialog (the ways of teaching, the use of prompts and schemes, what kinds of exercises are recommended to use).

Task 2. You participated in the work of the scientific conference. Discuss with your group-mate the role of modern information and communication technologies in language learning (what facilities can be used and how the teacher can utilize modern devices at the lessons).

Підготовка наукового дискурсу здійснюється також через підготовку та представлення студентами доповідей, рефератів, результатів виконаних дипломних робіт, захист курсових робіт та науково-дослідницьких проєктів.

Висновки. Професійно-орієнтований дискурс – це комунікативне явище, зумовлене статусно-рольовими відношеннями між комунікантами, в якому простежується взаємозв'язок між лінгвістичними факторами, умовами та сферою спілкування, конкретними комунікативними намірами та цілями.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у розробці системи завдань з метою оцінювання рівня сформованості дискурсивної компетентності майбутнього учителя іноземної мови.

Література

1. Бершадська Н.С. Методичні рекомендації з формування англомовної усної дискурсивної компетенції у студентів мовних спеціальностей / Н.С. Бершадська // Наук. вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського : зб. наук. пр. – Одеса : ПНПУ ім. К.Д. Ушинського, 2011. – № 7 – 8. – С. 145–149.

2. Буднік А.О. Формування дискурсивних умінь студентів філологічних спеціальностей засобами національно-прецедентних текстів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська мова) / Анжела Олександрівна Буднік. – Одеса : ПНПУ імені К.Д. Ушинського, 2010. – 258 с.

3. Зимняя И.А. Педагогическая психология / И.А. Зимняя. – М. : Логос, 2000. – 384 с.

4. Ежова Т.В. Педагогический дискурс и его проектирование [Электронный ресурс] / Т.В. Ежова. – Режим доступа : <http://www.eidos.ru/journal/2007/0930-5.htm>.

5. Елухина Н.В. Дискурсивная компетенция и ее роль в овладении иноязычным профессиональным общением / Н.В. Елухина // Профессиональная коммуникация как цель обучения иностранным языкам в неязыковом вузе : сб. науч. тр. – М. : Изд-во Московского лингвистического университета, 2000. – Вып. 454. – С. 60–65.

6. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.

7. Кубрякова Е.С. О понятиях дискурса и дискурсивного анализа в современной лингвистике / Е.С. Кубрякова // Дискурс, речь, речевая деятельность:

функциональные и структурные аспекты. Серия «Теория и история языкознания». – РАН. ИНИОН. – М., 2000. – С. 5–13.

8. Кучерява О.А. Система роботи з формування дискурсивної компетенції у сфері писемної комунікації [Електронний ресурс] / О.А. Кучерява. – Режим доступу : <http://litmisto.org.ua/?p=19583>.

9. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. – М. : Политиздат, 1975. – 304 с.

10. Милованова Ж.В. Жанрово-речевые особенности педагогического курса / Ж.В. Милованова // Языковая личность: система, нормы, стиль : тез. докл. научн. конф. (5 – 6 февр. 1998 г., Волгоград). – Волгоград : Перемена, 1998. – С. 63–64.

11. Сосяк М.М. Комунікативно-мовленнєва ситуація як основа формування комунікативної компетенції студентів у діалогічному мовленні / М.М. Сосяк // Людинознавчі студії : зб. наук. праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – Дрогобич : ДДПУ імені Івана Франка, 2008. – С. 211–225.

12. Черниш В.В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх учителів професійно-орієнтованої англомовної компетенції в говорінні : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови / Валентина Василівна Черниш. – К. : КНЛУ, 2015. – 46 с.

References

1. Bershadskaya N.S. Metodicheskie rekomendatsii z formuvannya anhlomovnoi usnoi dyskursyvnoi kompetentsii u studentiv movnykh spetsialnosti (Methodological Recommendations for the Language Department Students' English Oral Discourse Competence Formation), Nauk. visnyk Pivdenoukrainskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K.D. Ushynskoho, 2011, № 7 – 8, pp. 14–149. [in Ukrainian]

2. Budnik A.O. Formuvannya dyskursnykh umin studentiv filolohichnykh spetsialnosti zasobamy natsionalno-pretседentnykh tekstiv (The Formation of Philological Department Students' Discourse Skills by Means of National Precedent Texts), Odesa, 2010, 258 p. [in Ukrainian]

3. Zimnyaya I.A. Pedagogicheskaya psikhologiya (Pedagogical Psychology), Moscow, 2000, 384 p. [in Russian]

4. Yezhova T.V. Pedagogicheskiy diskurs i yego proektirovanie (Pedagogical Discourse and its Planning), Rezhym dostupa: <http://www.eidos.ru/journal/2007/0930-5.htm>. [in Russian]

5. Yelukhina N.V. Diskursivnaya kompetentsiya i yeye rol v ovladenii inoazychnym professionalnym obshcheniem (Discourse Competence and its Role in Mastering Foreign Professionally Oriented Communication), Professionalnaya kommunikatsiya kak tsel obucheniya inostrannym yazykam v neyazykovom vuze, 2000, Vyp. 454, pp. 60–65. [in Russian]

6. Karasik V.I. Yazykovoy krug: lichnost, kontsepty, diskurs (Language Circle: Personality, Concepts, Discourse), Volgograd, 2002, 477 p. [in Russian]

7. Kubryakova Ye.S. O ponyatiyakh diskursa i diskursivnogo analiza v sovremennoy lingvistike (The Concepts of Discourse and Discourse Analysis in the Con-

temporary Linguistics), Diskurs, rech, rechevaya deyatelnost: funktsionalnye i strukturnye aspekty, Seriya «Teoriya i istoriya yazykoznavniya», 2000, pp. 5–13. [in Russian]

8. Kucheriava O.A. Systema roboty z formuvannia dyskursyvnoi kompetentsii u sferi pysemnoi komunikatsii (*The System of Discourse Competence Formation in Writing*), Rezhym dostupu: <http://litmisto.org.ua/?p=19583>. [in Ukrainian]

9. Leontyev A.N. Deyatelnost. Soznanie. Lichnost (*Activities. Consciousness. Personality*), Moscow, 1975, 304 p. [in Russian]

10. Milovanova Zh.V. Zhanrovo-rechevye osobennosti pedagogicheskogo diskursa (*Genre and Speech Features of a Pedagogical Discourse*), Yazykovaya lichnost: sistema, normy, stil, 1998, pp. 63–64. [in Russian]

11. Sosiak M.M. Komunikatyvno-movlennieva situatsiia yak osnova formuvannia komunikatyvnoi kompetentsii studentiv u dialohichnomu movlenni (*Communicative Situation as a Foundation of Students' Communicative Competence Formation in Dialogue*), Liudynoznavchi studii, Seriya «Pedahohika», 2008, pp. 211–225. [in Ukrainian]

12. Chernysh V.V. Teoretyko-metodychni zasady formuvannia u maibutnikh uchyteliv profesiino-orientovanoi anhlomovnoi kompetentsii v hovorinni (*Theoretical and Methodological Foundations of Future Teachers' Professionally Oriented Competence in English Speaking Formation*), Kyiv, 2015, 46 p. [in Ukrainian]

Одержано 17.02.2017